

LÕHE
LUUDO

JA TEMA
ELU
LÄÄNEMERES

Idee, tekst, ülesanded: Ināra Cukura, mugandanud Sirje Aher

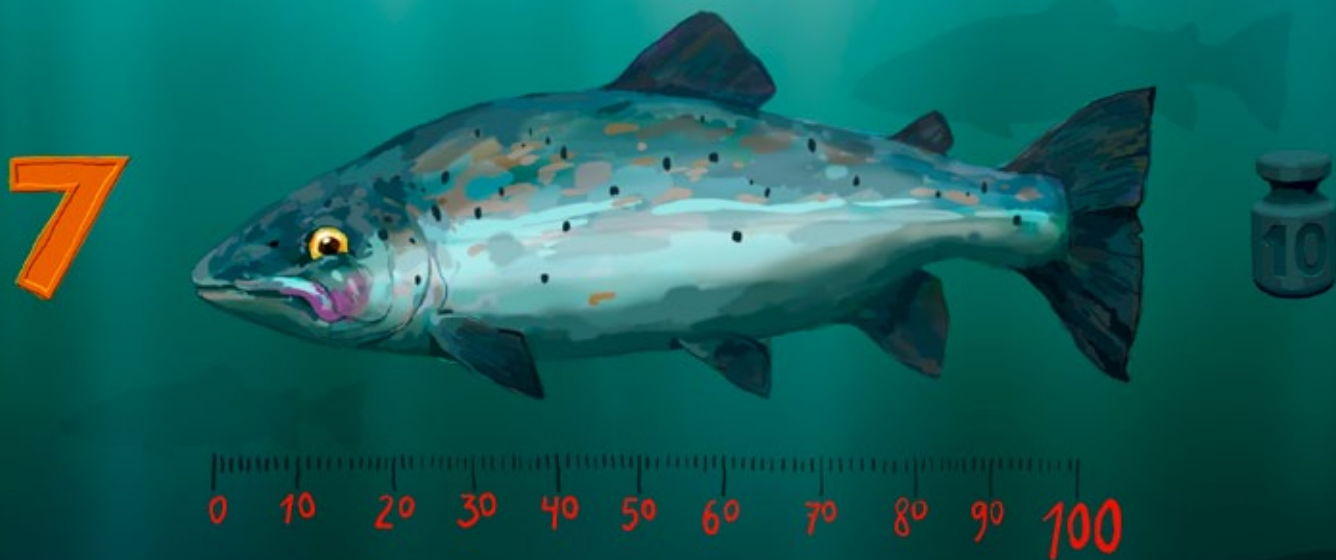
Mugandamisel kasutati Mart Kanguri artiklit „Meie vete püügikalu. Lõhi“ ajakirjas „Kalastaja“: <http://ajakiri.kalastaja.ee/?1,37,785>.

Läti keelest tõlkinud: Luisa Tölkebüroo

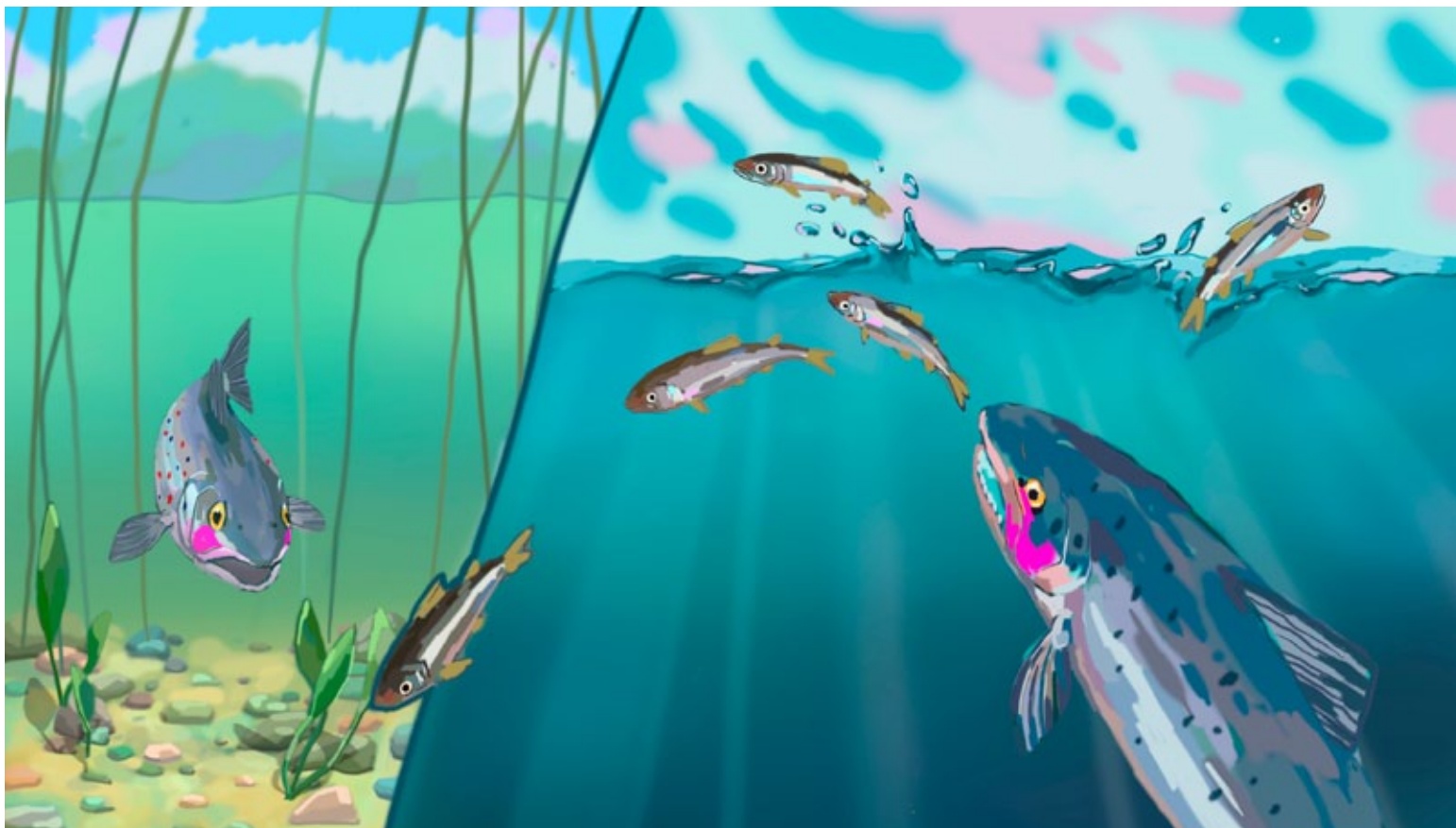
Kunstnik: Mārtiņš Aulmanis

Konsultant: Guntars Strods

Väljaanne on valminud Läti Loodusmuuseumis ning välja antud Tallinna Keskkonnaameti poolt 2011. aastal projekti „Ühtne suhtlev Baltikum - COBWEB“ raames. Projekti rahastas osaliselt ERDF Kesk-Läänemere Interreg IVA programm 2007-2013.

Minu nimi on Luudo. Olen lõhi ehk lõhe ja tahan sulle rääkida oma elust Läänemeres.
Ma ei ela parves, vaid üksi nagu teisedki lõhed. Elan avavees, mitte mere pinnakihis ega põhjas.
Teen pika rände - elan meres, kuid kudema siirdun samasse jõkke, kus kunagi ise marjaterast koorusin.
Võin kasvada rohkem kui meetri pikkuseks. Kuna elan Läänemeres, siis nimetatakse mind Läänemere lõheks.

Mul on suur suu ja hambad, olen hea isuga, süün päevas ühe kilo kala. Minu põhitoiduks on väikesed kalad: kilud, räimed, ka teravad ogalikud. Kõige paremini maitsevad mulle kilud ja räimed. Selline on minu toit praegu, mil elan meres ja olen täiskasvanud kala. Lapsepõlves jões süün ma vähilaadseid ning erinevaid putukaid ja nende vastseid. Ujun väga kiiresti, võin ööpäevas ujuda 100 km. Ma pean nii kiiresti ujuma, et suudaksin kalu kinni püüda ja saaksin korralikult toituda.

Ujusin merre oma sünnijõest – Keila jõest Harjumaal.

Keila jõgi ei ole ainus, kus võib minu sugulasi kohata. Eestis koevad lõhed kümnes jões. Osa lõhedest on koorunud kalakasvatustes ja sealt jõkke viidud. Paljudes jõgedes peavad kudema tulnud lõhed jääma suudmesse, sest ehitatud tammide või paisude tõttu ei pääse edasi. Varsti rajatakse tõketesse kalade läbipääsud, siis saab taas kaugemale ujuda. Varem kudesid lõhed ka Tallinnas, Pirita jões.

Nagu teised kalad ja kõik mereelanikud, nii pean ka mina meres kogu aeg ellujäämise eest võitlema. Tean, et olen maitsev kala ning et kaluritel on hea meel näha mind ja minu sugulasi oma saagi hulgas. Pean osavalt võrkudest hoiduma. Võrku märgates püüan võimalikult kiiresti eemale ujuda.

On olemas ka minust suuremaid mereelanikke, kellele maitseb lõhe üsna hästi.
Kogu elu tuleb mul põgeneda hüljeste eest. Läänemeres elavad hallhülged ja viigerhülged söövad kala.
Ka haruldane pringel on kalamaias, eriti maitseb talle lõhe. Pringlid on Läänemeres praegu suureks harulduseks.

Pinna lähedal ujudes näen vahel suure linnu varju üle libisemas. Selge – see on kotkas. Mul tuleb kiiresti sügavamale ujuda. Kui jään veepinna lähedale, võib kalakotkas või merikotkas mind rünnata.

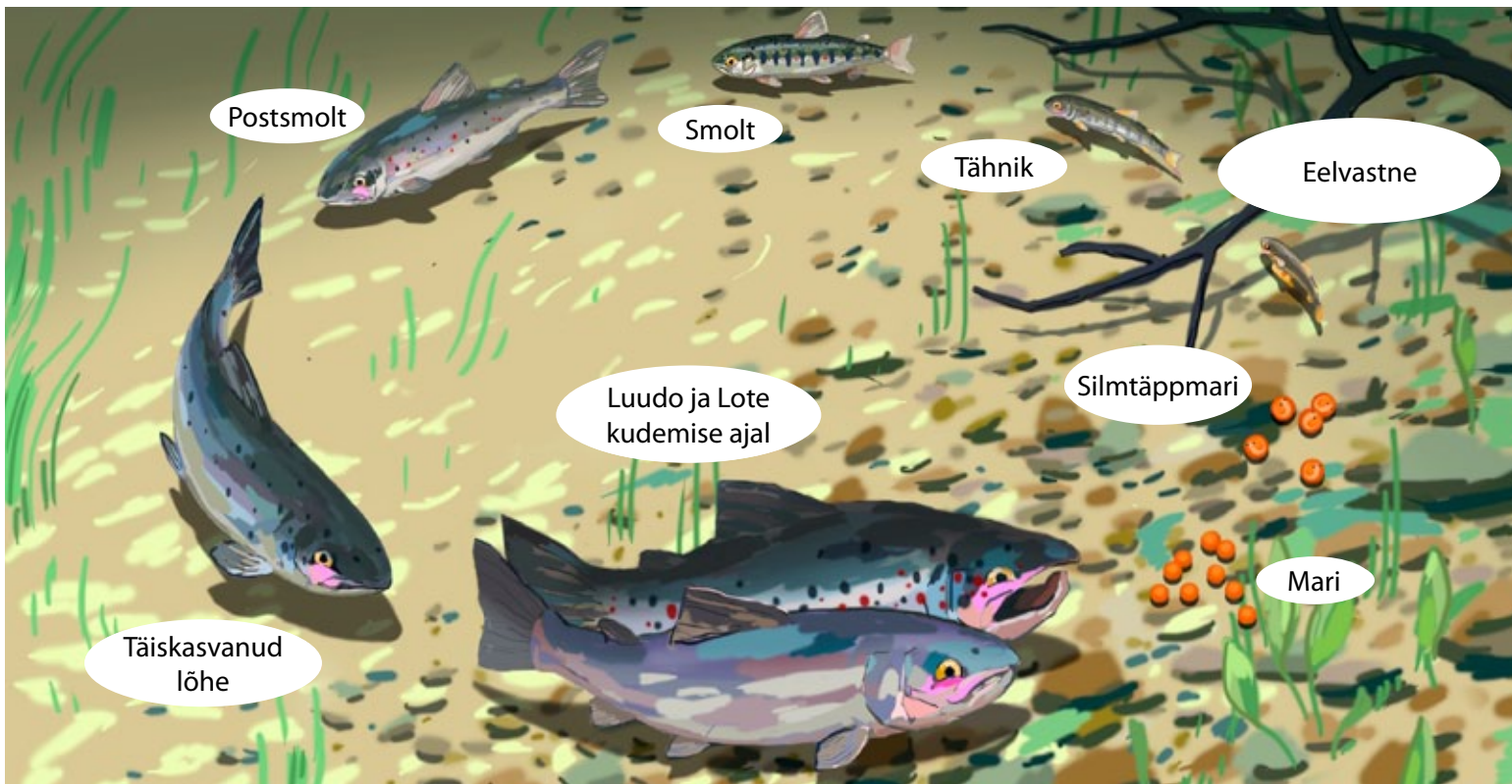
Viimastel aastatel on mulle meelepäraseid kalu jäänud meres vähemaks. Üsna raske on suurele räimeparvele peale sattuda. Inimesed on kalad välja püüdnud või neid on vee saastumise tõttu vähemaks jäänud. Läänemeres liigub väga palju väiksemaid ja suuremaid laevu, ööpäevas on siin igal ajal umbes 2000 laeva, mis tekitavad müra, laineid ja saastet.

Viimastel aastatel oleme meie – lõhed – väga kurvaks jäänud ja inimeste peale pahased, sest need paiskavad kõik liigse, haisva ja merele kahjuliku tehastest, farmidest ja kodudest heitveetorude kaudu otse merre või jõgedesse, mis voolavad merre.

Sageli pole see üksnes suurtest majadest pärit saast. Esineb ka mitmeid keemilisi ained, mis põhjustavad kalade ning teiste vee-elanike ja -taimede hukkamist.

Laevadest voolab vahel merre naftat ja naftatooteid, mis tekitavad lausa katastroofi.

Mäletan, kuidas ma sündisin – arenesin koos oma õdede-vendadega marjast, mille me vanemad jõekärestikes kudesid ja viljastasid. Pisikese maimuna nimetati mind tähnikuks. Kui olin kasvanud 15 cm pikaks ja 2 aastat vanaks, oli minust saanud smolt ning ma laskusin merre, kus kasvasin veelgi pikemaks ja raskemaks. Algul oli väga raske soolase mereveega harjuda, kuid kui neelasin palju merevett, siis imendus sool kehasse ja vesi ei tundunud enam halb.

Tunnen, et on saabunud aeg pöörduda sünnijõkke tagasi ja saada oma järglasi. Tean, kuhu minna – ujun vastuoolu oma kudemispaika Keila jões, just sinna, kus elasin lapsepõlves.

See saab olema pikk teekond. Ujun pikka aega ega söö sel ajal midagi, üksnes puhkan pisut suurte kivide taga olevates lohkudes.

Ja ma kohtasin lõhetüdruk Lotet – ilusat kui unelm või ilmutus!

Tean, et ta on minu armsam ning et me kohtume Keilas. Tean, et sellest saab minu elu ilusaim hetk!

Raamatu lugemisel oled saanud palju teadmisi Luudost ning tema ja teiste lõhede elust Läänemeres.
Ülesandeid täites saad teada, kas oled olnud piisavalt tähelepanelik!

1. Milliseid kalu sööb lõhe meelsasti?

Pane tähed õigesse järjekorda ja kirjuta nii kalade nimetused!

Okugalid

Meiräd

Ludki

2. Millised Läänemere elanikud söövad lõhet?

Gedhülhall

Lidpring

Kadkotlaka

3. Arvuta, mitu kilomeetrit suudab Luudo ujuda 5 päevaga!

.....

4. Kes on tähnik?
Tähista õige vastus!

- A** Maim
- B** Luudo teine nimi
- C** Merre laskuv noor lõhe
- D** Tigu

5. Moodusta tähtedest Luudo jaoks oluliste veekogude nimetused!

I G Õ J A L I E K -
I R E M E N Ä Ä L

.....

6. Lõhedel on üks eriline uim, mis on olemas ainult nende sugulastel.
Tee õige valik!

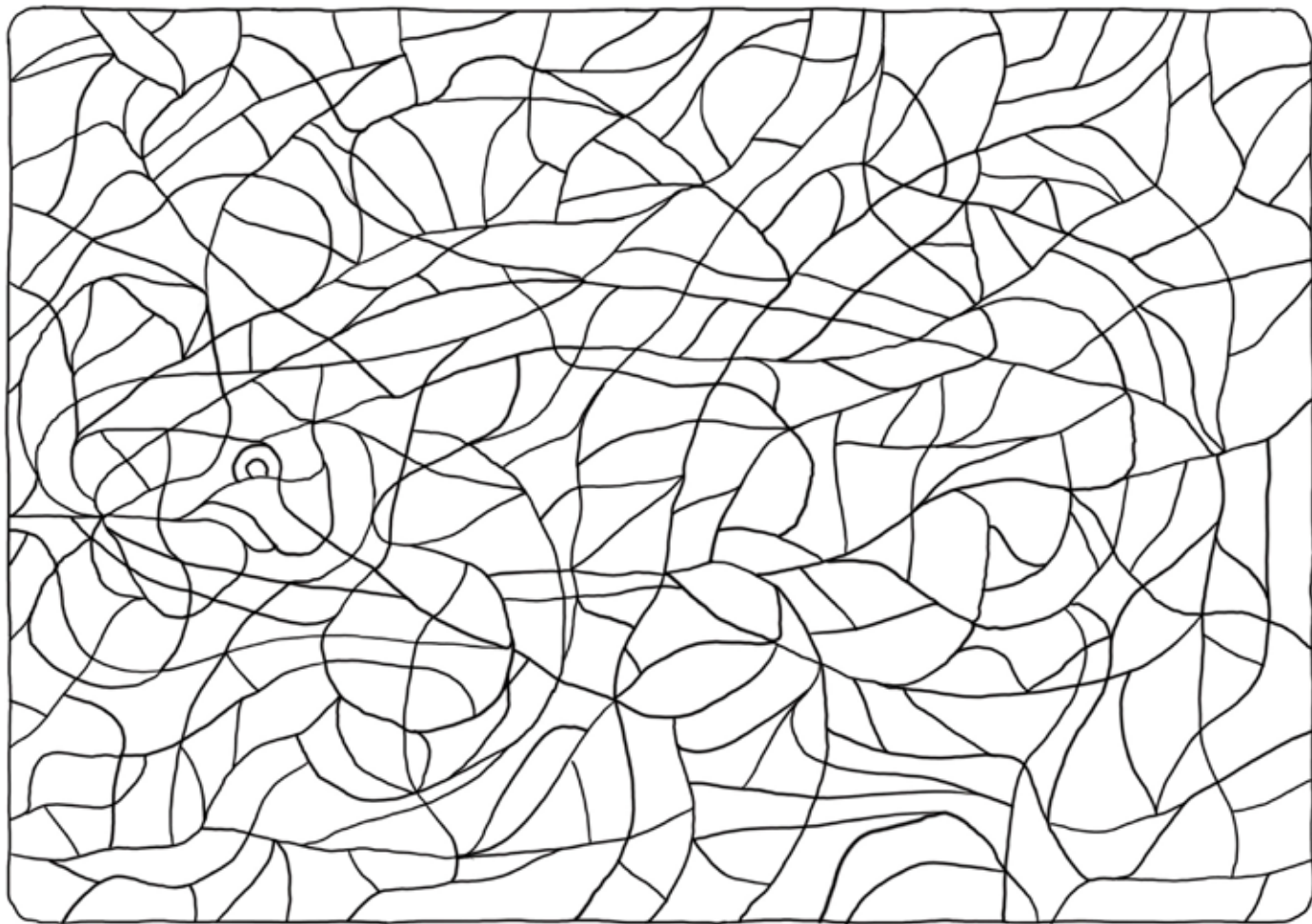
Peauim

Silmauim

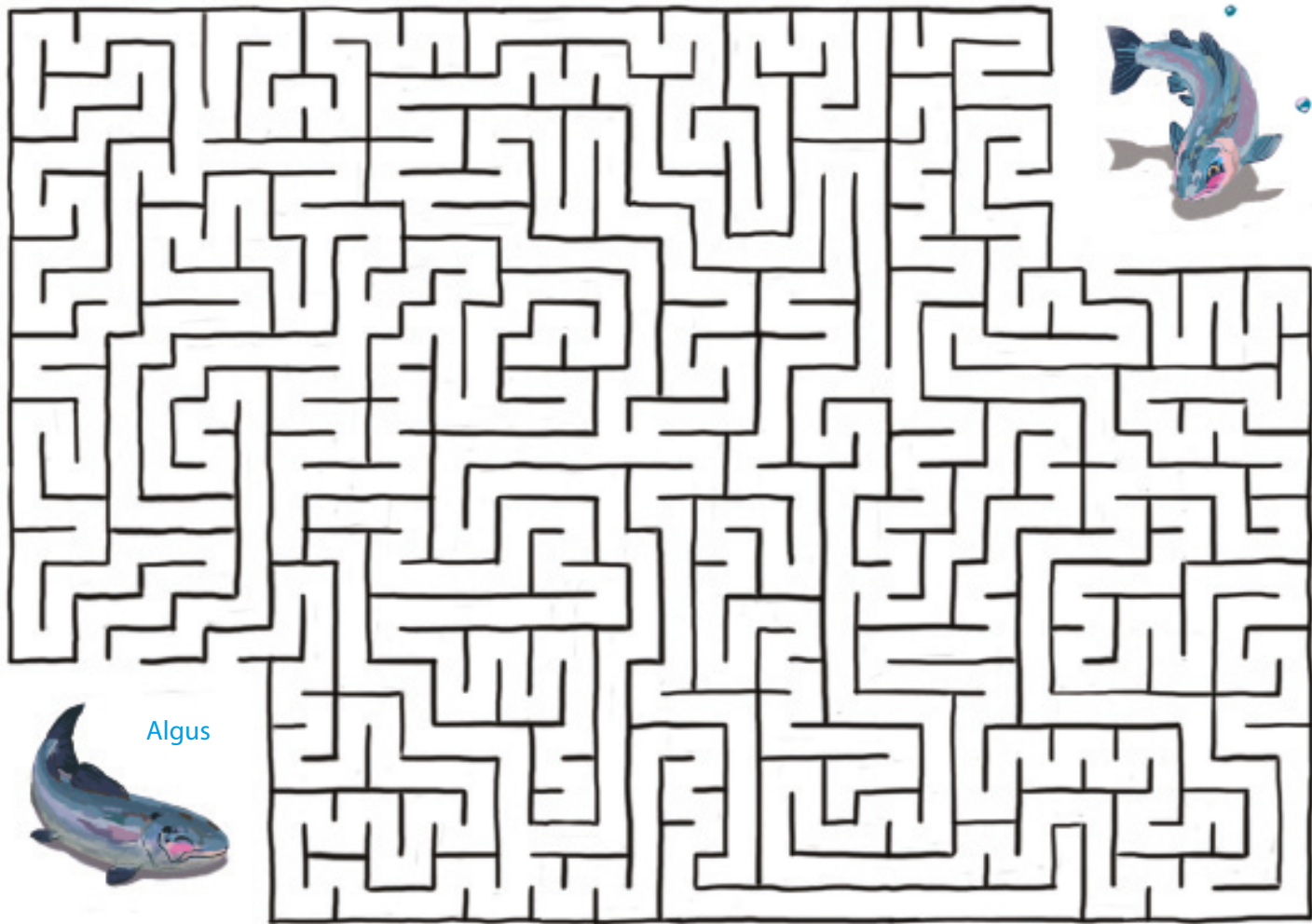
Rasvauim

Keeleuim

Soomusuim

7. Kui võimalik, siis tee sellest lehest koopia. Leia jooniselt lõhe Luudo ja värvi see!

8. Aita Luudol Lote juurde jõuda!

9. Millised on Luudole omased tunnused?

Röövtoiduline Elab ainult meres Avamerekala

Kiire ujuja Rändeid tegev kala Suur kala Taimtoiduline

10. Lõhe areng ja elu.

Nummerda joonised õiges järjekorras lõhe sündimise ja kasvamise järgi!

11. Leia tähtede segadikust neli Eesti jõenime!

Nendes jõgedes käivad lõhed kudemas.

A	O	K	E	I	L	A	T	R	G	E
B	Z	G	L	V	O	K	E	I	E	R
V	A	L	G	E	J	Õ	G	I	M	A
K	A	U	J	N	B	P	Ä	R	N	U
A	N	A	R	V	A	B	G	E	Z	V
A	S	A	L	A	C	A	R	E	T	A

Seljauiim

Küljejoon

Rasvauim

Ülalõug

Soomused

Alalõug

Sabauim

Kõhuuim

Rinnauim

Pärakuuim

12. Ühenda lõhe kehaosad vastava nimetusega!

Lāti lastele annab lōhede elust kudemisjōes teadmisi lauamāng „Lōhed koevad” (māngu idee autorid: Noorte keskkonnaklubi 11, kunstnik Ilze Aulmane). Koosta ka koos sōpradega māng lōhe elust!

Ceļa Sākums ūra

